

Det er en dårlig husholdning med statens maktmidler å utporsjonere fengselsstraff i 1, 2, 3 eller 5 dager. Er forseelsen eller boten så ringe at en straff på fengsel i 10 dager er for urimelig å bruke, bør enhver fengselsstraff bortfalle.

Det er også spørsmål om en øvre grense for fengselsstraff bør komme på tale hvor flere bøter forvandles samtidig. Idag finnes ingen slik grense og det har forekommet at en mann i sammenheng har utholdt 7 måneders fengsel for bøter.

*Knut Löken.*

## Finska domar i brottmål 1945—47.

Av e. o. justitierådet BERTEL SCHWINDT.

Såsom första översikt av kriminalrättsliga avgöranden av Finlands högsta domstol lämnas här en redogörelse för rättsfall under åren 1945—47. Begynnelseåret är valt i överensstämmelse med motsvarande danska översikt införd i denna tidskrift 1952 s. 263. I översikten hänvisas till redogörelser och meddelanden angående Högsta domstolens (HD) avgöranden, varvid redogörelserna betecknas med I samt meddelandena med II.

1. *Dödsstraff.* H, som skjutit ihjäl en chaufför samt omedelbart därefter frångått denne pengar o. d. samt några dagar senare genom slag mot huvudet likaså tagit en annan person avdaga och frångått denne pengar dömdes bl. a. för två fall av mord och rån, vardera förövade genom en handling, till dödsstraff. Därjämte förordnade HD att, ifall fråga om benådning väcktes, med verkställigheten av straffet skulle anstå till dess benådningsärendet var avgjort. Tvenne justitieråd hade velat införskaffa utredning om H:s sinnestillstånd förrän saken avgjordes (II 180/1946).

Detta dödsstraff verkställdes ej, och i Finland har sedan 1889-års strafflag trätt i kraft dödsstraff ej blivit i fredstid verkställt. Numera kan enligt 2. 12. 1949 given lag dödsstraff i fredstid ej ens ådömas.

Frågan om dödsstraffet har tidvis kommit upp bl. a. i dagspressen i Finland, vanligen i samband med något uppseendeväckande våldsdåd och röster höjts för ett återinförande av straffet i vår lagstiftning. Dock synes det knappast troligt, att de lagstiftande organen så snart skulle återinföra ett straff, som helt nyligen avskaffats.

2. *Arbetskoloni.* Enligt 24. 4. 1946 given lag kan ett omedelbart ådömt högst 1 års fängelsestraff eller ett förvandlingsstraff för bøter enligt förordnande av justitieministeriet verkställas i arbetskoloni.

Person, som avlägsnat sig från sådan öppen arbetskoloni, har ej dömts till straff för rymning, utan han kan av justitieministeriet för-

ordnas att utstå sitt straff i slutet fängelse, varvid den tid han vistats i arbetskoloni icke räknas honom till godo såsom strafftid (II 178/1947).

Då ju kortvariga frihetsstraff om möjligt böra undvikas har ovan nämnda form av straffverkställighet i Finland tillämpats i rätt stor utsträckning bl. a. på personer dömda för rattifylleri. Erfarenheterna av denna straffform äro rätt goda och nyligen har riksdagen godkänt ett förslag om utvidgad användning av öppna straffanstalter.

3. *Villkorlig dom.* Sedan 1918 har villkorliga domar kunnat i Finland ådömas och man kan gott säga att denna möjlighet begagnats av domstolarna i hög grad i synnerhet då det varit fråga om tidigare ostraffade personer. Erfarenheterna av villkorliga straffdomar äro även övervägande positiva. Vi anföra några exempel ur rättspraxis.

En 39-årig bilförare, som icke tidigare straffats, ådömdes villkorligt straff för stöld av 23 m<sup>3</sup> ved. (II 203/1947).

En 34-årig tidigare ostraffad städerska ådömdes för medhjälp till fosterfördrivning villkorlig dom. Däremot skulle två i målet såsom gärningsmän dömda kvinnors, varav den ena icke tidigare avstraffats, domar gå i verkställighet. (II 234/1947).

4. *Kastrering.* Genom lag av 13. 6. 1935 infördes i Finland möjlighet att tvångskastrera personer, som genom laga kraft vunnit dom befunnits skyldiga till brott eller försök till brott, som utvisade sådan abnormt stark eller missriktad könsdrift, att det med fog kunde befaras, att de voro farliga för annan person. Vår nu gällande lagstiftning i ämnet utgöres av lag om kastrering 17. 2. 1950, som bygger på samma grund som 1935 års lag i ämnet, men strävat till att utvidga lagens tillämpningsområde för att därigenom bereda samhället effektivt skydd mot sådana onormala personer.

Under det 1935 års lag varit i kraft har i Finland tvångskastrerats 45 män och enligt 1950 års lag har intill 30. 11. 1953 tvångskastrering genom utslag, som vunnit laga kraft, anbefallts i 65 fall. Det kan påpekas att HD i gränsfall varit rätt obenägen att tillgripa kastrering, då olika åsikter försports om dess verkan. Därför har sagda instans i ett flertal fall upphävt medicinalstyrelsens förordnanden, medelst vilka kastrering beslutats.

Vi anföra ett av de få kastreringsärenden, som under den tid 1935 års lag varit i kraft, kommit till HD:s behandling. Gifta arbetaren A hade dömts för fortsatt äktenskapsbrott (då ännu straffbart) med styvdotter, som ej fyllt 15 år, samt våldtäkt, föröväde genom en handling, till tukthusstraff. Medicinalstyrelsen förordnade om tvångskastrering och HD, där A:s hustru sökt ändring, fastställde medicinalstyrelsens utslag. HD:s utslag n:o 873/1945 har icke publicerats.

5. *Konfiskation.* Sedan straffet för olovlig alkoholförsäljning förfallit, enär den tilltalade avlidit under sakens behandling i överrätt, lämnades saken beroende vid de lägre rätternas utslag, såvitt rörde de till staten förbrutna spritdryckernas värde och den ekonomiska nytta brottet medfört (II 19/1946).

Detta ståndpunktstagande innebär således, att konfiskationen icke ansetts såsom straffpåföljd utan i övervägande grad såsom säkerhetsåtgärd. I doktrinen har frågan varit omstridd.

6. *Delaktighet i brott.* Sedan E förfalskat dr. K:s namn på ett sprit-recept hade V, för att bereda E nytta, varit E behjälplig vid receptets användande, varför V dömdes för medhjälp till förfalskning. Ett justitieråd fann utrett, att V till en person i god tro lämnat receptet, som han visste vara falskt, varför justitierådet dömde V för brukande av förfalskad handling (II 13/1946).

7. A och B, som tillsammans med den för konkursbrott dömde C uppgjort ett skriftligt avtal, medelst vilket en del av C:s aktier pantsattes A till säkerhet för en fingerad skuld, dömdes för medhjälp till C:s konkursbrott (II 382/1947).

Se ytterligare N:o 22 i denna artikel.

8. *Medelbart gärningsmannaskap.* Farmaciekandidaten K hade, föregivande sig vara dr. R, uppringt ett apotek och bett detsamma utskriwa ett morfinrecept och sedermera genom bud avhämtat medicinen. Enär budet och apoteket handlat i god tro dömdes K enligt strafflagen 44:4<sup>1</sup> såsom om han själv utan laga rätt försålt sagda läkemedel, varemot åtalet för bedrägeri förkastades, emedan K icke genom sitt förfarande tillskyndat annan förlust i gods eller penningar. Sagda lagrum kriminaliserar tillredande, salubållande eller överlåtande av gift eller annat livsfarligt ämne (I 7/1946).

9. *Nödvärn.* Sedan poliskonstapeln A försökt från offentligt nöjestillfälle avlägsna B på grund av dennes störande uppträdande hade B jämte tre andra personer gjort motstånd mot A och misshandlat denne, varvid A mot B avlossat ett skott, som träffat denne i bröstet så att B varit livsfarligt sjuk. Jämte det B dömdes för motstånd mot tjänsteman har B:s åtal mot A förkastats, emedan dennes förfarande varit nödvändigt för angreppets avvärjande och ordningens upprätthållande (II 191/1946).

10. *Error.* A hade haft för avsikt att med kniv slå sin ovän, men på grund av rådande mörker hade slaget träffat A:s broder med påföljd, att denne avlidit. A dömdes för misshandel med dödlig utgång. Ett justitieråd dömde A för försök till grov misshandel och dödsvållande, förövade genom en handling (II 26/1946).

Här föreligger s. k. aberratio delicti eller och error in personam. Enligt rådande doktrin inverkar det ej på sak om brottet genom misstag av ovannämnt slag riktar sig mot icke avsedd person. Om slaget däremot träffat t. ex. ett djur så hade handlingen naturligtvis ej lett till fullbordat misshandelsbrott utan stannat vid försök.

11. *Försök.* Mannen A, som varit svartsjuk däröver, att B beslutat avbryta sitt kärleksförhållande till A, hade från B:s postlucka infällt i brännolja doppade antända tidningar. RR dömde A till straff för mordbrand. HovR och HD dömde endast för försök till mordbrand, när A icke satt i brand B:s hostad utan endast en matta i tamburen och tidningar,

som legat på golvet vid ytterdörren, varifrån branden icke visats hava spritt sig till våningen eller någon del av densamma, men hade röken och hettan dock vållat husägaren skada. (II 381/1947).

12. Männen A och B hade en natt, da kvinnan C cyklade på allmän väg, sedan de gripit tag i C och dragit ikull henne på vägen och A, under det B hållit fast C, rivit av henne byxorna, försökt med våld tvinga C till lägersmål utan att dock lyckas däri, varför A och B av samtliga instanser dömdes för försök till våldtäkt (II 398/1947).

13. *Misshandel.* A hade misshandlat en äldre man genom att skuffa denne ned för en trappa med påföljd, att mannen erhållit svåra benbrott. Vid därpå följande vistelse å sjukhus hade mannen 11 dagar efter misshandeln avlidit i lunginflammation. HD, som ansåg att lunginflammationen icke varit en direkt följd av den vid misshandeln ådragna skadan, dömde A till straff för misshandel, varav följt svår kroppsskada. Ett justitieråd ansåg, att lunginflammationen varit en följd av det nödtvungna sängliggandet och benbrottets skötsel samt att misshandeln sålunda främjat dödsfallet, varför justitierådet dömde A för misshandel med dödlig utgång. (II 1/1946).

14. Makarna A och B, som hade förbundit sig att mot ersättning vårda hustrun B:s sjukliga 62-åriga moder C, hade, B skuffat ikull C så att denna tillfogats benbrott och vardera underlåtit att tillkalla läkare med påföljd, att C avlidit på grund av blodförgiftning, som föranletts av varbildning i det brutna benet. B dömdes för lindrigare än grov misshandel samt för utsättande av annan i hjälplöst läge, varav döden följt, och A för dödsvållande (II 179/1946).

15. A, som deltagit i äventyrligt spel, hade av spelkumpanen B erhållit penningar mot att lämna sin klocka i pant. Sedan A förlorat även dessa penningar hade han utsatt B för lindrig misshandel samt därvid fråntagit B klockan. Emedan pantsättningen ansågs ogiltig förkastades åtalet för rån och A dömdes för misshandel och egenhandsrätt (II 373/1947). I detta fall har B således ej ansetts berättigad att hålla klockan, vilken A dock ej haft rätt att återtaga med våld.

16. *Vållande till kroppsskada.* Sedan A utan anledning å gata misshandlat poliskonstapeln B och B därvid tytt sig till sin pistol och för att varna A avlossat flere pistolskott, varav ett sårat en utomstående person C, har angriparen A, enär poliskonstapeln ej brukat sin pistol annat än till nödvärn, dömts för vållande till C:s kroppsskada. (II 280/1947).

17. *Nödgande.* Tvenne personer, som utan laga rätt med våld transporterat den enas fader till sinnessjukhus därifrån denne, vilken icke varit i behov av sinnessjukhusvård, lössläppts, dömdes till straff för nödgande (II 201/1946).

18. En direktör, vilken utan laga rätt medelst hot avtvingit en butiksföreståndarinna i sin affär såväl en handling, däri denna erkände ett tillgrepp, som en växelaccept, som ersättning för den tillgripna egendomen, dömdes för nödgande till bötesstraff (II 372/1947). Av hand-

lingarna i målet kan ingen säker slutsats dragas därom, huruvida det påstådda tillgreppet skett eller ej.

19. *Stöld*. Stöld och ej rån ansågs föreligga, då brottslingen från målsägarens hand „knyckt“ en plånbok. De lägre instanserna däremot hade ansett, att plånboken tagits med våld å person och dömt för rån (II 226/1945).

20. Stöld av låst cykel utanför ett kafé, vilken stöld skett sålunda, att låsets metallkätting avklippts med hovtång, har ansetts vara stöld under synnerligen försvårande omständigheter, men ej grov stöld (II 149/1946). HD har således ansett, att strafflagens städgande enligt vilket grov stöld föreligger, då inbrott skett, icke kunde tolkas sålunda, att tillgrepp av låsta cyklar i det fria skulle räknas såsom grov stöld. Samma ståndpunkt har HD intagit även i rättsfallet II 171/1946.

21. *Försvinnning*. Person, som efter att i god tro hava omhänderfått annans sparkassebok lyft och tillägnat sig den andras i bank deponerade medel, dömd för försvinnning (II 281/1946).

22. *Bodräkt*. A och hans hustru B hade haft för avsikt att skänka en post aktier till sina minderåriga barn, men gåvan hade icke fullbordats, och tredje person C hade pro forma antecknats såsom ägare till aktierna. Sedermera hade C genom skenöverlåtelse överfört aktierna på D och denne åter på A ensam, varför A, som genom dessa transaktioner överfört aktierna på sig, gjort sig skyldig till bodräkt samt C till medhjälp till försvinnning (II 316/1946).

23. *Egenhandsrätt*. Olovligt skördande av 30 kilo äppel har av HD ansetts vara egenhandsrätt och icke stöld, när A, då han skördade sagda äpplen, kunnat antaga att äganderätten till äppelträden kvarblivit hos den person, för vars räkning A handlat, men förfarandet att utan jordägarens samtycke taga äpplena har dock ansetts utgöra egenhandsrätt (II 42/1946).

24. *Döljande av tjuvgods*. Personen A, som med vetskap om en häststöld tillsammans med tjuven sålt hästen till tredje person samt av tjuven uppburit en del av köpeskillingen för hästen, dömdes för döljande av tjuvgods. Detta resultat omfattades i HD av tvenne justitieråd. Ett justitieråd, som kom till ovannämnt slutresultat, ansåg, när A med vetskap om stölden mottagit en del av köpeskillingen, denne skyldig till tjuvgömmeri. Tvenne justitieråd förkastade åtalet mot A, när denne icke, genom att utav tjuven såsom gåva mottaga en del av köpeskillingen, gjort sig skyldig till tjuvgömmeri (II 205/1945).

Frågan om döljande av tjuvgods föreligger, ifall befattning tages med surrogat för stulen vara, har i Finland varit föremål för olika tolkning. Se därom närmare Nybergh i Juridiska Föreningens Tidskrift 1947 s. 11 o. f.

25. *Vållande till brand*. Tre personer ansågs genom oförsiktig cigarettroknig hava vållat brand i ett sågverk. En minoritet av HD ansåg visserligen, att sagda personer vårdslöst handskats med eld, men funno

utredning saknas därom, att branden föranletts av sagda vårdslöshet. (II 154/1945).

26. *Tjänstebrott*. Ett 15-årigt byråbiträde vid folkförsörjningsnämnd, som bl. a. förfalskat ett köptillstånd, ansågs hava begått brottet såsom tjänsteman (II 392/1947).

*Bertel Schwindt.*

## Drap eller etterlatelse i hjelpeløs tilstand

(strl. § 233 og § 242, 2. ledd)

Af statsadvokat PARELIUS, Molde.

Fra norsk rettspraksis kan refereres følgende sak hvor dette spørsmål har vært oppe til avgjørelse.

Etter de tiltaltes rettslige tilståelser under etterforskningen forelå følgende saksforhold:

Etter forutgående avtale lokket de to tiltalte ved nattetider en for dem ukjent fisker ombord på en motorskøyte hvor de slo ham bevisstløs og ranet ham. I fellesskap trakk de det bevisstløse offeret over på dekket av en annen skøyte som lå ved siden av. De la ham fra seg der, hvorefter tiltalte nr. 1, Thorheim, ytret omtrent følgende: „Jeg er da så klar i haue at jeg forstår vi ikke kan la ham gå nå.“

Dette ble ment og oppfattet som at de burde ta livet av offeret. Før imidlertid tiltalte nr. 2 fikk anledning til å bemerke noe, reiste offeret seg halvt opp, hvorpå tiltalte nr. 2 tildelte ham et nytt slag i ansiktet. Offeret kom seg likevel på benene og sprang akterover, forfulgt av tiltalte nr. 1. Tiltalte nr. 2 gikk herunder fra skøyten opp på kaien og så ikke det som deretter utspilte seg ombord. Tiltalte nr. 1 kom så umiddelbart etter opp på kaien og bemerket noe slikt som: „Han fór på sjøen“ eller „Jeg fikk ham på sjøen“. „Skal vi ta ham opp?“. Til dette svarte tiltalte nr. 2: „Til helvete med ham“, hvorpå de sammen forlot stedet. Offerets lik ble funnet drivende neste morgen. Begge de tiltalte erkjente seg straffskyldige for drap.

På grunnlag av dette ble begge etter Riksadvokatens ordre satt under tiltale til fellelse etter § 233, drap.

\*

Under hovedforhandlingen for lagmannsretten ble saken bevismessig noe komplisert, idet begge de tiltalte helt fragikk sine tidligere tilståelser om drapet.